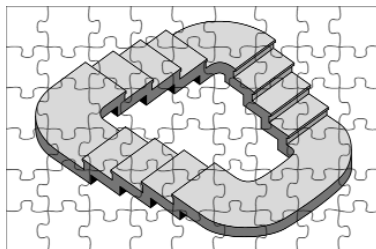

13

REZIME

Jedini pisani trag koji danas svedoči o tome da je mit o kremanskim prorocima postojao još za života nekog od njegovih aktera, pojavio se 1894. godine u knjizi „Život Srba seljaka“. Na 77. strani, autor *M. Đ. Milićević* posvećuje samo jedan pasus Tarabićima:

Tako gore u Rujnu, u selu Kremnom, pod Šarganom, bio je nekakav prorok, Lazo Tarabić po imenu. On je, naročito od 1857. do 1868, izašao u svojoj okolini na veliki glas svojim proricanjem. On je prorokovao ono što se događalo u njegovoj bliskoj okolini, a nekad se mašio političkih događaja cele Srbije. Bilo je vrlo mnogo ozbiljnih ljudi, koji su Lazinim rečima verovali kao kakvoj ce-loj istini! Takvi ljudi nisu se ustezali Lazina prorokovanja pričati i najozbiljnijim državicima u Beogradu! [21]

Možda je autor ovde mislio na *Mitra* Tarabića, ali je nejasno zašto ga je prozvao *Lazo*. Dr Kazimirović je izneo pretpostavku da je to slučajna greška [23], ali je nešto dalje u istoj knjizi napisao i da se Milošev rođeni brat zvao *Lazo*, uz primedbu da on *nije* imao proročkih sklonosti. Da li je kremanski mit započet tako što je glavni junak najpre bio Milošev brat, pa je kasnije iz nekih razloga prepravljnjen?

Čak i ako je tačno da je Milićević načinio grešku, u tome svakako nije bio jedini: videli smo da su *Mitra* Tarabića drugi autori, pre nego što su konačno pogodili njegovo pravo ime, zvali još i *Mateja*. Ovo samo podržava

tezu da je mit o kremanskom proročanstvu stvoren i razvijao se daleko od samih Kremana, kao i da je analitičarima bilo svejedno ko je bio prorok i kako se on zaista zvao.

Da bi zbrka bila još veća, dr Kazimirović je u svojoj knjizi tvrdio da u ovom citatu nije reč o Lazi, već o „glavnom kremanskom proroku Milošu“ [23]. Ipak, verovatnije je da je Milićević ovde mislio na Mitra, jer je naveo da je prorok „*naročito od 1857. do 1868. izašao na veliki glas svojim proricanjem*“, dakle tek posle Miloševе smrti.

A šta ako pretpostavimo da je Milićević zaista mislio na Miloševog brata Lazu? Hajde da pokušamo. U citiranom tekstu, objavljenom tokom Mitrovog života, vidljiva je veza između Tarabićevih proročanstava i politike. Ovo ne bi trebalo da nas začudi, naročito ako znamo od koga je Milićević pribavio informacije za citirani pasus. Naime, u *Srpskom književnom glasniku* iz 1931. godine objavljen je tekst pod naslovom „*Iz uspomena M. Đ. Milićevića*“, u kome on iznosi podatak da mu je njegov „drug iz detinjstva“ **protа Zaharije** naširoko pripovedao o kremanskom proroku [23]. Možda se upravo u ovom podatku nalazi ključ za otkrivanje prvih korenova kremanskog mita: protа Zaharije je u početku glavnu ulogu dodelio Lazi, a onda, iz samo njemu znanih razloga, procenio je da su Miloš i Mitar pogodniji akteri. Ova pretpostavka je sasvim verovatna jer se uklapa u sve detalje mozaika, počev od Milićevićevog svedočenja po kome je u igru najpre uveden (pa potom zaboravljen) Milošev brat Lazo, sve do nalaza koji govore u prilog tome da je idejni tvorac (ili bar realizator) celog mita bio protа Zaharije.

Pošto Milićević u svojoj knjizi navodi da se svedoci „*nisu ustezali Lazi-na prorokovanja pričati i najozbiljnijim držaonicima u Beogradu*“, nije neobično da su te priče stigle i do kralja Milana Obrenovića. Kada je 1888. godine saopštio svojim savetnicima odluku da se razvede od kraljice Natalije (ili, po naknadnoj ispravci Čede Mijatovića, da se odrekne prestola), oni su se usprotivili, ali je kralj izgradio alibi za svoju samovolju posluživši se verovanjem naroda u sudbinu i u proročanstva. Tako je nehotice iz anonimnosti izvukao kremanske proroke, koji se, po svemu sudeći, u početku ni po čemu nisu izdvajali od ostalih lokalnih proroka, kakvih ima u skoro svakom srpskom selu. Sticajem okolnosti, Miloš i Mitar Tarabić su, tek posle svoje smrti, na velika vrata ušli u politiku.

Prvi zamah priči: Pera Todorović i Čeda Mijatović

Reklo bi se da je u tome važnu ulogu odigrao **Čeda Mijatović**, jer *Male novine* iz 1902. godine navode da „*mesto g. S. Grujića na vladu bejaše došao g. Nikola Hristić s g. Čedom Mijatovićem i ostalim ministrima iz toga kabineta, za*

koje se javno govorilo da mu je glavna zadaća da razvenča kralja i kraljicu" [1c]. Čeda Mijatović bio je poslanik Kraljevine Srbije na dvoru u Londonu kad je odlučio da „otvori srce“ i da čitaocima ispriča priču u kojoj je i sam odigrao važnu ulogu. Tada je po prvi put izašao u javnost sa informacijama o tome kako je kralj Milan Obrenović upotrebio kremansko proročanstvo ne bi li kod najbližih saradnika opravdao svoje životne avanture - razvod i (ili) abdikaciju. Čeda Mijatović se poslužio istim proročanstvom kako bi uzgred opravdao i sebe za to što je kralju pomogao u sprovođenju samovolje, nauštrb interesa zemlje kojoj je služio.

Ova sprega interesa između Čede Mijatovića i kralja Milana Obrenovića još je jasnija kad znamo da su njih dvojica nedugo pre toga bili akteri jednog od najvećih finansijskih skandala u Srbiji, kada se javno pričalo o tome kako su primili mito da bi „progurali“ ugovor o finansiranju uvođenja železnice u Srbiju, sklopljen sa francuskom bankom *Generalna unija* koja je bankrotirala neposredno pred realizaciju posla. [14]

Ako se oslonimo samo na pisane tragove iz toga vremena, u prvom trenutku celu kremansku legendu činila su samo retrodatirana proročanstva. Sve je započeto navodnom proročkom najavom kraljevog razvoda i abdikacije, ali je vrlo brzo, zaslugom Čede Mijatovića, kremanski mit dopunjen nizom proročanstava. Kao pravi političar, on nije želeo ništa da rizikuje, pa je svoje pripovedanje ograničio samo na „proricanje“ događaja iz prošlosti.

Poznati publicista *Pera Todorović* takođe je imao koristi od ove igre, jer je za svoje novine dobio lepu priču koju je uspeo da razvuče na celih 300 nastavaka. Pride je došao i do materijala koji mu je u tom burnom vremenu pomogao da uspešno balansira između dve dinastije. On će obogatiti mit sa još dva proročanstva: jednim se proriče nasilna smrt kraljevskog para, a drugim najavljuje pronalazak telefona. I ova proročanstva izgubila su trku sa događajima o kojima govore, jer je prvo stiglo sa zakašnjenjem od jednog dana, a drugo čak celih 27 godina.

Pera Todorović, mada je živeo u pretprošlom i u prošlom veku, na neki način bio je prototip savremenog novinara, i to ne baš u pozitivnom smislu reči. Veoma inteligentan čovek, prodornog duha, pre više od 100 godina „izmislio“ je žutu štampu, a o političkim događajima pisao je na način koji često nije bio objektivan i nepristrasan. U nekim novinarskim krugovima bio je do te mere na lošem glasu, da su njegovo ime i prezime, suprotno gramatičkim pravilima, u svim novinskim člancima namerno započinjali malim slovom.

Ono što se u narednim godinama, sve do Prvog svetskog rata, pisalo o kremanskom proročanstvu u štampi, bilo je samo prepisivanje i bleđa senka

onoga što su pokrenuli Pera Todorović i Čeda Mijatović. Neki strani listovi preneli su priču o kremanskom mitu bez intervencija, onako kako su i srpske novine pisale, ali su neki (kao što je štutgartski „*Neues tagblatt*“), zlonamer-no izmenili proročanstva tako da najavljuju da će Srbija potpuno propasti [23]. Bez obzira na podtekst poruke, svim ovim napisima kasniji analitičari poslužili su se kao dokazom da je kremansko proročanstvo vredno pažnje, kad već i strana štampa o njemu piše.

Drugi zamah: prota Zaharić i dr Kazimirović

Tek 1915. godine, u javnosti se pojavljuje ličnost na koju će se pozivati svi kasniji stvaraoci kremanskog mita. To je kum Miloša i Mitra Tarabića, Kazimirovićeva „*časna starina*“ prota **Zaharije Zaharić**. Dragan Aleksić je 1929. godine u *Vremenu* tvrdio da je idejni vođa stvaranja mita zapravo prota **Milan Đurić**, poznati narodni tribun i prvak radikalne stranke, a „*prota Zaharija bio je jedan posrednik kome se moglo čak i narediti*“ [12c]. Oba sveštenika dobro su odigrala svoju ulogu u režiranoj političkoj peripetiji. Oni su, zahvaljujući zvanju i ugledu koji su imali, bili osobe od autoriteta i njima se verovalo. Pa ipak, njihova umešanost u politiku bila je neuobičajeno velika za sveštenike; to je činjenica koju ni sami nisu krili.

Isti mit podržan je i autoritetom dr **Radovana Kazimirovića**, koji je bio doktor prava *Tibingenskoj univerzitetu* i kandidat bogoslovja *Kijevske duhovne akademije* (iste u kojoj se školovao i prota Zaharije). Posle razgovora sa protom Zaharijem, vođenog početkom aprila 1915. godine, dr Kazimirović je objavio čak 35 proročanstava iza kojih stoje Miloš i Mitar. Sva proročanstva „*najavila*“ su događaje iz prošlosti (sa izuzetkom nekoliko najava budućih događaja, uglavnom neostvarenih) i, naravno, ispričana su tako kao da su se sa u potpunosti ispunila.

Mada za to nema pisanih dokaza, može se sa velikom verovatnoćom pretpostaviti da su krajem 19. i početkom 20. veka, pred smenu dinastija u Srbiji, u narodu kružile glasine o proročanstvu kojim se najavljuje brzi kraj vladavine Obrenovića i dolazak Karađorđevića na vlast. To je bila uloga kremanskog proročanstva u tada aktuelnoj političkoj igri, koja će se ponoviti i u našim danima, ceo vek kasnije.

Kazimirović je odmah dobio i sledbenika, koji je uglavnom ponavljao ono što je on već napisao i, sudeći po reakciji u štampi [10], samo ga nervirao prepričavanjem. Bio je to državni savetnik **Ilija Đukanović**. Pojavilo se i nekoliko oponenta (već smo citirali **Dušana Popovića** [8c] i **Dragana Aleksića** [12c]), koji su parodičnim i skeptički intoniranim tekstovima pokušali da demaskiraju legendu. Kazimirović je u svojim tekstovima uspevao čak i da

okrene oštricu ovih napada u svoju korist, vadeći delove njihovih izjava iz konteksta i prilagođavajući ih svojim ciljevima. U komentaru [23] na Popovićev tekst [8c], Kazimirović je izbegao da odgovori na pitanje koje se odnosi na očiglednu kontradikciju između afirmativnog predstavljanja proroka iz naroda i hrišćanskog gledanja na „narodsko proricanje“. Umesto toga, on je preneo samo citate u kojima Popović kaže da „*po hrišćanskom učenju ne može svaka baraba biti prorok*“ i da je „*teško dobiti od Boga koncesiju za proricanje*“. U odgovoru na tekst Dragana Aleksića, Kazimirović nije propustio da se u jednoj rečenici pohvali kako su se njegovi „*napisi o kremanskom proročanstvu Čedi Mijatoviću veoma dopali*“ i da je „*pokušao g. Dragan Aleksić, publicista, da dokaže da je kremansko proročanstvo 'tendenciozno i izmišljeno' od prote Zarije i radikalskog tribuna prote Milana Đurića!*“ [23]. Pri tom je zaobišao sva nezgodna pitanja iz istog teksta, počev od toga ko je i zašto menjao tvrdnju o mestu na kome su zakopani Zaharijevi spisi (najpre ispod kuće prote Radulovića, pa kad tamo ništa nije nađeno, onda ispod kuće prote Gavrila), pa do tvrdnje ministra Đorda Genčića da u Ministarstvu unutrašnjih dela nikada nisu postojali zapisnici sa salušanja kremanskih proroka [12c].

Jedan od zanimljivih detalja, o kome je na osnovu svedočenja prote Zaharija prvi pisao dr Kazimirović, jeste da je Miloš Tarabić, trideset godina posle smrti, počeo da se vraća noću u „ovaj svet“ i da posećuje sinovca Mitra. Čak i ako ostavimo po strani da li je tako nešto moguće, ne možemo da previdimo drugo pitanje - zar prota Zaharije nije znao šta su njemu, kao svešteniku, crkveni kanoni nalagali da učini na glasine o pojavi davno umrle osobe u selu, pa makar ta osoba bila i njegov kum? Sredinom 19. veka mnogo ljudi verovalo je u vampire, pa bi u nekim krajevima bile organizovane i liti-je sa ikonama, kandilima, čitanjem molitvi, obilaženjem oko groba, pa možda i sa glogovim kocem. Od stava tadašnje crkve zavisilo je šta je prota Zaharije trebalo da uradi, ali svakako nije mogao da ostane pasivan. Zašto nikoga nije obavestio kad je već svedočio o pričama da se u selu pojavio čovek „iz mrtvih“? Očigledno je da je njemu taj „vampir“ bio potreban za ostvarenje nekog drugog cilja, ali taj paradoks nije spomenuo ni Kazimirović, mada je i on, sudeći po svome zvanju (kandidat bogoslovlja Duhovne akademije) nešto morao da kaže.

Umesto toga, Kazimirović je uložio mnogo truda da uoblič i dotera mit o kremanskom proročanstvu, tako što je priču publikovao u tri navrata - 1915, 1928. i 1939. godine. Mada je napisao „*Zalažući svoju čast i renome bespristrasnog ispitivača, pokušaću da sva proročanstva iznesem potpuno verno*“ [10] [23], prostim poređenjem možemo da vidimo da je neke detalje namerno menjao, a proročanstva vremenom dopunjavao kako bi ih naknadno prilagodio stvarnim događajima.

Zašto je to radio? Posle čitanja celog Kazimirovićevog dela, stiče se utisak da ga u tome nije vodila svesna želja da nekoga obmane, nego da je takvo predstavljanje kremanskog proročanstva jednostavno odgovaralo njegovom shvatanju sveta i da neće napraviti grub prestup ako poneki detalj malo „dotera“ ne bi li bolje oslikao svoju viziju. U knjizi „*Tajanstvene pojave u našem narodu - kremansko proročanstvo*“ [23], broj navodnih proročkih vizija pripisanih Tarabićima povećan je na 44, mada je deo o kremanskom proročanstvu zauzeo tek jedan mali deo knjige, samo 36 od preko 500 stranica. U knjizi dominira neskriveno verovanje samog autora u natprirodno, a pažnju posebno privlači afirmativno, skoro idolopokloničko predstavljanje „*nauke metapsihike*“, kako je pisac prozvao parapsihologiju. Za njega, naimе, zadatak ove „nauke“ nije da utvrdi da li natprirodne sile postoje, nego im on odmah dodeljuje status neospornih činjenica:

Današnja metapsihika priznaje proricanje kao nesumnjiv fakt. Ona tu pojavu uvršćuje u pojavu vidovitosti i upoređuje sa pojavama pogađanja misli na daljinu (telepatija), koje su takođe fakta... Predosećanja, pretskazanja i proricanja, doduše, nisu u protivrečnosti sa naukom, ali se naša savest teško miri sa idejom unapred određene budućnosti (sudbina). Ipak to ne treba da nas buni. Naše je da znamo ne ono što pretpostavljamo, već ono što je stvarno. [23]

Parapsihologija, uzgred, *jeste nauka*, jer se u njenim istraživanjima koristi *naučni metod*. Još tačnije je reći da ona jeste bila nauka 1882. godine, kad je Udruženje za psihološka istraživanja iz Londona počelo prve naučne eksperimente u pokušajima da se pronađu objašnjenja za natprirodne pojave. Pa i pored toga što postoji duže od sto godina, parapsihologija još uvek nije odmakla dalje od početka: nije pouzdano utvrdila čak ni da li te pojave uopšte postoje ili su one samo spisak naših želja. U izdanju enciklopedije *Larousse* iz 1968. godine stoji:

Parapsihologija je disciplina koja izučava paranormalne pojave, kao što su vančulno opažanje (vidovitost, telepatija) i predosećanje. Mnogobrojni prevaranti su se ubacili i diskreditovali ovu oblast kojoj su naučnici okrenuli leđa ostavljajući tako slobodno polje za šarlatane.

Ako dajemo sud o knjizi dr Kazimirovića, treba reći da, kada se zane-mari neskrivena namera da svoje verovanje u postojanje natprirodnih sila prenese čitaocu, u ovom vrednom delu nailazimo na mnoga dragocena i au-tentična svedočanstva koja govore o vekovnom verovanju našeg naroda u „onostrano“. Autor je u predgovoru knjige s pravom rekao:

Ja sam se starao da proučim one duševne pojave u našem naro-du, koje su dosada slabo ispitivane. Tako sam došao do čaranja (mađije), gatanja, vračanja i proricanja našeg naroda. Tu se ogle-da tajanstvena, vizionarska, proročanska i religiozna duša njego-va. (...)

Slične knjige u našoj književnosti nema...

Ukoliko sam u tome uspeo, nije moje da cenim: uspeti, doduše, bila bi velika slava, ali i pokušati nije mala čast! [23]

Treći zamah: tandem Golubović - Malenković

U naše vreme, u korist kremanskog mita svoj autoritet je založio i poz-nati beogradski novinar Dragoljub Golubović - Pižon. U saradnji sa Dejanom Malenkovićem, praunukom prote Zaharija, godine 1982. objavio je knjigu „Kremansko proročanstvo - šta je bilo, šta nas čeka“, koja je do kraja veka imala čak 12 izdanja. U ovoj knjizi broj proročanstava toliko je narastao da više nema svrhe ni brojati ih, a kamoli navoditi ponaosob. Već smo govorili o tome kako je skoro svako novo izdanje donosilo nova proročanstva (uglavnom o događajima koji su se zbili u međuvremenu), a neka, koja su se pokazala kao promašaji, diskretno su uklanjana, bez ikakvog objašnjenja. U prvom izdanju knjige proročanstva se nabrajaju u 35 poglavlja, a u posled-njem u 58 poglavlja, mada je nekoliko poglavlja (sa neostvarenim proročan-stvima) bilo izbačeno bez ikakvog obrazloženja.

Jedan od zanimljivih detalja u ovoj knjizi na neki način predstavlja na-stavak Miloševih čudnih poseta sinovcu Mitru, započetih celih 30 godina po-sle stričeve smrti. No, sada nas autori uveravaju da time proročki kontakti iz-među živih i umrlih nisu završeni. U romansiranoj priči, smešanoj od eleme-nata ratne drame, čudesnog spasenja života mističnom silom, bioenerget-skog lečenja, prizivanja duhova i mnogo čega još, doznajemo da se Mitar u snu javljao Zaharijevoj najmlađoj ćerki *Dragi Karić* i unuku *Ljubiši Popo-viću*. Tom prilikom, poveravao im je tajne događanja koje u budućnosti čeka-

ju njihove rođake i prijatelje. Ne treba ni reći da su se svi „prorečeni“ događaji već zbili pre objavljivanja knjige, i to upravo onako kako je Mitar potomcima svoga kuma kroz san preokao.

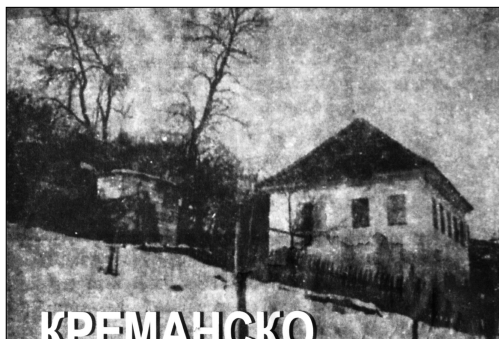
Da bi celu priču o kremanskom proročanstvu potkrepili opipljivim dokazima, ovi autori su svoju knjigu obogatili kopijama falsifikovanih spisa prote Zaharija Zaharića, ne bi li svedočenje dobilo što ozbiljniji ton.

Svaki od nabrojanih analitičara prenosio je proročanstva i „dokaze“ o njihovoj autentičnosti od svog prethodnika, obogaćujući ih svojim idejama i nalazima. Tako je ovaj, kao i svaki drugi mit, rastao i neosetno se pretvarao u raskošnu priču.

Četvrti zamah: nova politička zbivanja

Čak ni danas, kremanski mit ne posustaje. U burnim godinama s kraja drugog milenijuma, popularnost kremanskog proročanstva naglo je porasla. Dok su tokom tragičnog proleća 1999. godine avioni NATO alijanse prosipali bombe po Srbiji, narod je grozničavo tražio poglavlje u kome su Tarabići prorekli taj užas, a posebno podatak koliko dugo će trajati. Naravno da ta proročanstva niko nije mogao da pronađe jer nisu ni postojala, ali se ne treba iznenaditi ako se u skorij budućnosti ona ipak odnekud pojave. Moglo bi to da bude nečije usmeno svedočenje (kome, dakako, treba verovati na reč jer dokaza nikada nema), ili sumnjivi dokument koji je srećnom zgodom pronađen, ali tek posle svih događaja koji se u njemu proriču. To je bio slučaj sa proricanjem svih dosadašnjih ratova, pa nema razloga da ovaj poslednji bude izuzetak.

Bombardovanje je završeno i zakazani su predsednički izbori za 24. septembar 2000. godine. Bili su to važni izbori za srpski narod, jer će se na njima prelomiti sudbonosna odluka između dugogodišnje vlasti socijalista i udružene demokratske opozicije, koja je kao svog kandidata istakla dr Vojslava Koštunicu. U predizbornoj agitaciji nijedna strana nije birala sredstva; vlast je svim silama gušila medije i neistomišljenike tretirala kao izdajnike, a opozicija se poslužila verovanjem naroda u proročanstva. Uostalom, kremansko proročanstvo je ionako već pretvoreno u džoker-kartu na koju je svako mogao da dopiše šta hoće. U izbornom štabu udružene opozicije, rođeno je još jedno proročanstvo pripisano Tarabićima, a poštanski sandučići glasača bili su preplavljeni lecima u kojima se navodi da će *„Srbija trista čuda pretrpeti, ali će zatim doći čovek iz naroda koji u svom prezimenu nosi ime sela odakle je“*. Za one koji nisu shvatili, za svaki slučaj je na poleđini letka napisano *„Koštunica je iz Koštunića“*. Proročanstvo ipak manje impresivno zvuči kad znamo da je Koštunićino prezime zapravo bilo Damljanović, pre

КРЕМАНСКО ПРОРОЧАНСТВО

“Биће у народу ужасна несташица новца.

Људи ће се убијати за жуто дугме.

Србија ће триста чуда претрпети, али ће затим доћи

**ЧОВЕК ИЗ НАРОДА КОЈИ У СВОМ ПРЕЗИМЕНУ
НОСИ ИМЕ СЕЛА ОДАКЛЕ ЈЕ.**

Он ће умирити народ, а после свих чуда и похара ће настати
славно време. Благо ономе ко то дочека.”

ДОЧЕКАСМО. БОГУ ХВАЛА!

Predizborni letak DOS-a

nego što je umesto njega preuzeo nadimak svoga dede. A to bismo već teško mogli da proglasimo za srećnu koincidenciju i za „znamenje sudbine”, da neko iz Koštunića dobije nadimak Koštunica.

Bilo kako bilo, narod je na izborima rekao svoje i posle nekoliko dana igre nerava na masovnim demonstracijama, volja većine je ipak pobedila. Tako se stari sistem vlasti raspao kao kula od karata, a Vojislav Koštunica postao novi predsednik. *Ene! Pogodi Tarabić!*

Posle nešto više od godinu dana, u nedeljniku *Blic News* pojavio se intervju sa poznatim beogradskim dramskim piscem *Dušanom Kovačevićem*, u kome je ovo „proročanstvo” dobilo epilog kakav zaslužuje:

Dok je „Kontejner” putovao po Srbiji u predizornoj kampanji, Branislav Lečić i ja smo seli i napisali ceo jedan deo Kremanskog proročanstva. Rekli smo da na 46. strani Prvog izdanja, koje je uništeno i nigde ne postoji nijedan primerak, piše kako će se pojaviti takav i takav čovek, i onda sam dao opis Koštunice kao foto-robot. Hteo sam i da napišem da voli životinje, a naročito mačke, ali se Lečić sa tim nije složio. To sad izgleda kao šala, ali mi smo to radili iz ubeđenja jer je predstava igrana na trgovima Srbije pred 20-30.000 ljudi.

Naš narod voli mit. Bilo šta da ste mu rekli drugo, ne bi prihvatio na taj način. Ljudi vole da im se pričaju priče proroka i vidovnjaka zapisane u nekim starim knjigama. Reč je o duboko ukorenjenom paganskom tumačenju sudbine, o dešifrovanju totoma, petlovih peruški, krivih stabala, vode koja teče uzvodno. [20]

Mnogi koji se danas predstavljaju kao beli magovi ili vidovnjaci, pominju Miloša i Mitra Tarabića kao proroke u koje nije pristojno sumnjati. Teško je u bilo kom društvu pomenuti kremansko proročanstvo u kritičkom tonu, a ne biti žučno kritikovan ili bar prećutno okarakterisan kao cinik i skeptik. Ovome svakako najviše doprinose mediji, kojima pogoduje svaki senzacionalizam i koji verovanje u natprirodno poistovećuje s duhovnošću.

Poraz racionalne svesti i kritičkog duha još je veći kada čujemo kako danas mnogi akademski građani, pa čak i priznati stručnjaci iz oblasti društvenih nauka daju svoj nekritički sud i analiziraju kremansko proročanstvo sa pozicije ličnog verovanja u njegovu autentičnost. Primera je mnogo, skoro da je nemoguće pronaći autora koji bi o proročkim vizijama Miloša i Mitra Tarabića dao kritički sud.

Godišnjak *Udruženja za društvenu istoriju* u svesci 1 iz 2000. godine donosi tekst *Dragane Antonijević*, etnologa *Balkanološkog instituta SANU*, pod naslovom „*Okultna istorija: predskazanja i verovanja o srpskim vladarima i znamenitim događajima u 19. veku*“. Već od prve rečenice ovog naučnog rada vidljiv je stav autora:

Skoro svi najznačajniji događaji u istoriji Srbije 19. veka, te neki najvažniji momenti iz života tadašnjih srpskih vladara bili su – predskazani!

Predskazanja, jasnovidenja, proricanja, gatanja i druge mantike idu “u domen okultne, ezoterične i parapsihološke spoznaje o budućnosti, prošlosti ili na daljinu, i u najširem smislu, predstavljaju objavu božanske moći i opredmećenje božanskog znanja”...

Sa stanovišta pozitivističke nauke, ti fenomeni do dana današnjeg nisu objašnjeni iako se mnogima od njih ne može poreći istinitost... [17]

Ne treba biti prorok da bi se posle ovakvog uvoda predvideo tok kojim će autor braniti svoju tezu. Stav je potkrepljen brojnim citatima iz okultne i ezoterične literature, kao i nizom proročanstava koja su, treba li to reći, savršeno ispunjena. U ovom naučnom radu, među prorocima centralno mesto zauzimaju Tarabići, a stil pripovedanja ni po čemu se ne razlikuje od novinskih tekstova na ovu temu, tim pre što nije izražena ni najmanja sumnja u verodostojnost informacija. Čak je, u nedostatku boljih argumenata, upotrebljen isti izraz koji je još 1928. godine koristio Kazimirović: „*Ne da se poreći!*“

Evo još jednog primera. Na predavanjima o parapsihologiji, održanim u Beogradu tokom aprila 2001. godine, akademik *dr Nikola Milošević* branio je pred punom salom popularni stav da je prekognicija moguća i da na svetu postoje proroci koji su u stanju da „vide“ budućnost. Drugo po redu predavanje, koje je nosilo naziv *Parapsihologija i sloboda volje*, bilo je ilustrirano pričom „*Ubiše knjaza*“. Predavač je to izneo kao anegdota, proprativši je čitav vek starom (i nikada potvrđenom) tvrdnjom da postoje policijski spisi sa saslušanja proroka.

Ničim nije podržana verodostojnost ovih podataka, ali se (ponovo bez argumenata) predavač opredelio za varijantu da prorok na užičkoj pijaci nije bio Mitar nego Mateja, što se ne slaže ni sa tvrdnjom Golubovića i Malenkovića (po kojoj je *Mateja* u stvari *Mitar*) [25], ni sa Ilijom Đukanovićem (koji je tvrdio da je to bio *Miloš Tarabić*) [9c], a ni sa Kazimirovićevom prvom tvrdnjom (*Nije Mateja nego Mitar Tarabić*) [10]. Verovatno je ovaj podatak preuzet od Pere Todorovića i Čede Mijatovića ili iz knjige dr Kazimirovića [23], mada je u suprotnosti sa ranije iznetom tvrdnjom istog pisca. Naravno da sada nije važno kom „proroku“ treba pripisati jedan izmišljeni događaj, za koji ne postoji ni jedan valjan argument - važno je da je anegdota poslužila predavaču kao krunski dokaz teze da u proročanstvima „nečega ipak ima“. Na pitanje da li se sporni događaj zaista odigrao, nije toliko važno ni zvanično pobijanje Uprave državne arhive ni svedočenje tadašnjeg ministra unutrašnjih dela, pa ni to da na navodnom policijskom zapisniku ne postoji prezime saslušane sumnjive osobe, koliko zdrav rezon koji nam kazuje da je mogućnost postojanja prekognicije u suprotnosti sa savremenim shvatanjem sveta i da niko u istoriji nije dokazao da je u stanju da predvidi budućnost.

Svako od nas se u postupku rasuđivanja služi modelima po kojima procenjuje šta je moguće, a u šta ne treba verovati bez čvrstih dokaza. Kod dece je moć imaginacije jača od razuma, pa je normalno to što ona veruju u veštice i razna čudesa, ali isto tako je normalno da se odrastanjem i sazrevanjem postepeno odbacuju iracionalni modeli i prihvata kritički način rasuđivanja. Zašto je kod nekih ova transformacija izostala ili je zaustavljena na pola puta, pitanje je na koje nema odgovora.

Kremansko proročanstvo i danas živi svoj život. Ako vam se u nekom razgovoru, na bilo koju temu, učini da je neki od vaših argumenata preslab i da nemate dokaze za to što tvrdite, započnite rečenicu sa „*Kao što su Tarabići prorekli...*“ i videćete da će ona, kao nekim čudom, dobiti potrebnu specifičnu težinu. Možda će neko dalje preneti vašu malu laž, možda će je i drugi prihvatiti, i tako će kremanski mit biti obogaćen za još jedno proročanstvo.

Autentično, naravno, kao što su i sva druga.